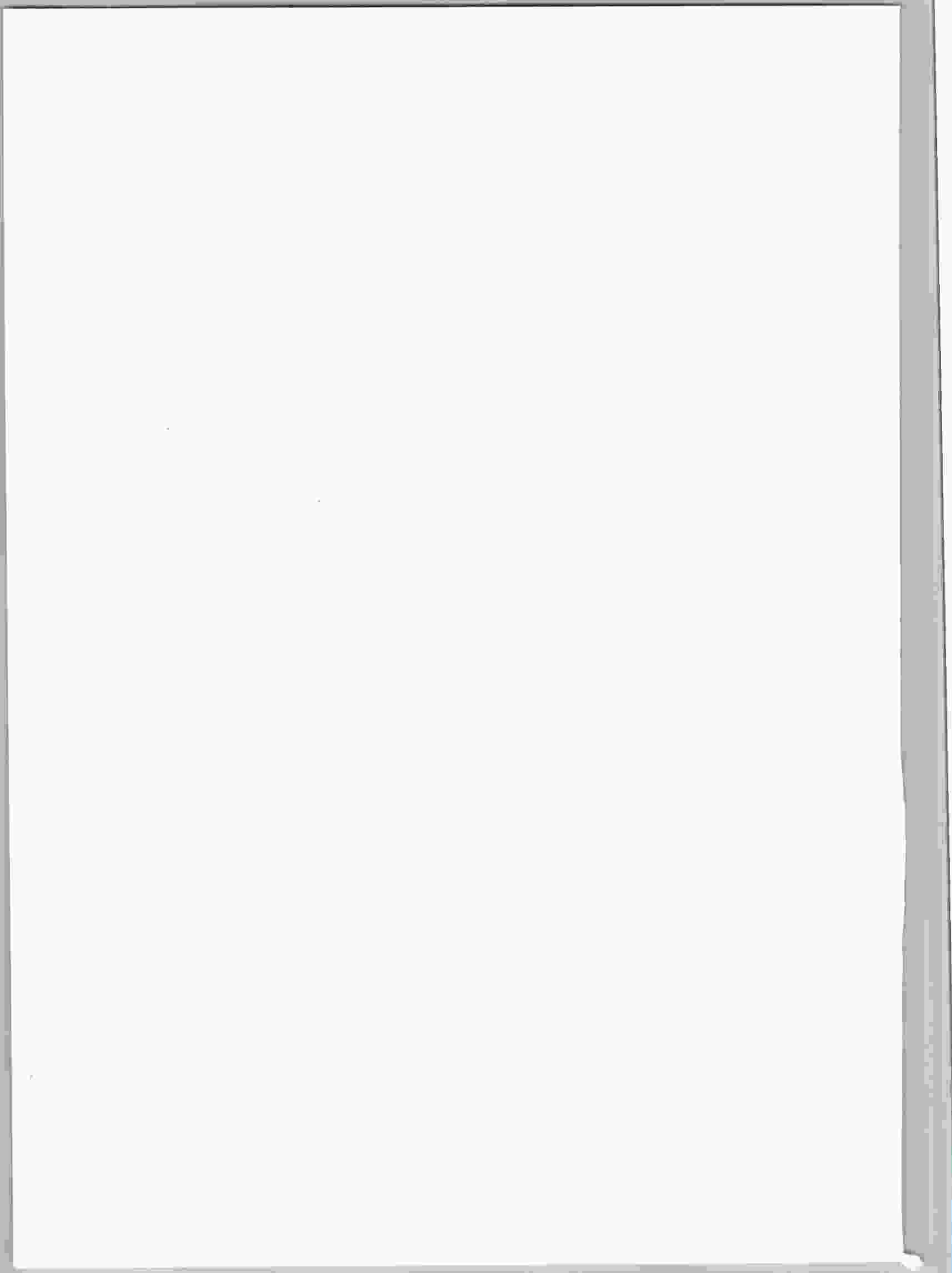

UDK 902
ISSN 1330-0644
VOL. 10/1993.
ZAGREB, 1996.

Prilozi

Instituta za arheologiju u Zagrebu

Pril. Inst. arheol. Zagreb 10.
Str./pages 1-164, Zagreb, 1996.

Časopis koji je prethodio

Prinosi 1. 1993.

Prilozi 2. 1985-3 - 4. 1986 - 1987 5 - 6. 1988 -1989 7. 1990 8.1991 9. 1992

Nakladnik/Publisher

INSTITUT ZA ARHEOLOGIJU

Adresa uredništva/Address of the editor's office

Institut za arheologiju

Hr - 10000 Zagreb, Ulica grada Vukovara 68

Telefon/phone ++385/01/611-98-84 i 537-669; fax ++385/01/611-98-84

Glavni i odgovorni urednik/Editor in chief

ŽELJKO TOMIČIĆ

Redakcijski odbor/Editorial committee

KORNELIA MINICHREITER, Zagreb

IVANČICA PAVIŠIĆ, Zagreb

ŽELJKO TOMIČIĆ, Zagreb

Urednici

MARILIA BUŽOV, Zagreb

ZORKO MARKOVIĆ, Koprivnica

ZDENKO VINSKI, Zagreb

Članovi

Prijevod na engleski/English translation

BARBARA SMITH-DEMO i GORAN HORVAT

Prijevod na njemački/German translation

BRANKA OBIŠIĆ

Dizajn/Design

ROKO BOLANČA

Lektura/Language editor

NIVES OPAČIĆ

Korektura/Proofreaders

KORNELIA MINICHREITER, Zagreb

IVANČICA PAVIŠIĆ, Zagreb

ŽELJKO TOMIČIĆ, Zagreb

Grafička priprema/DTP

OTVORENO SVEUČILIŠTE, Odjel za izdavaštvo, Zagreb, Ulica grada Vukovara 68

Tisak/Printed by

Tiskara "STUBA", Zagreb, Boškovičeva 18

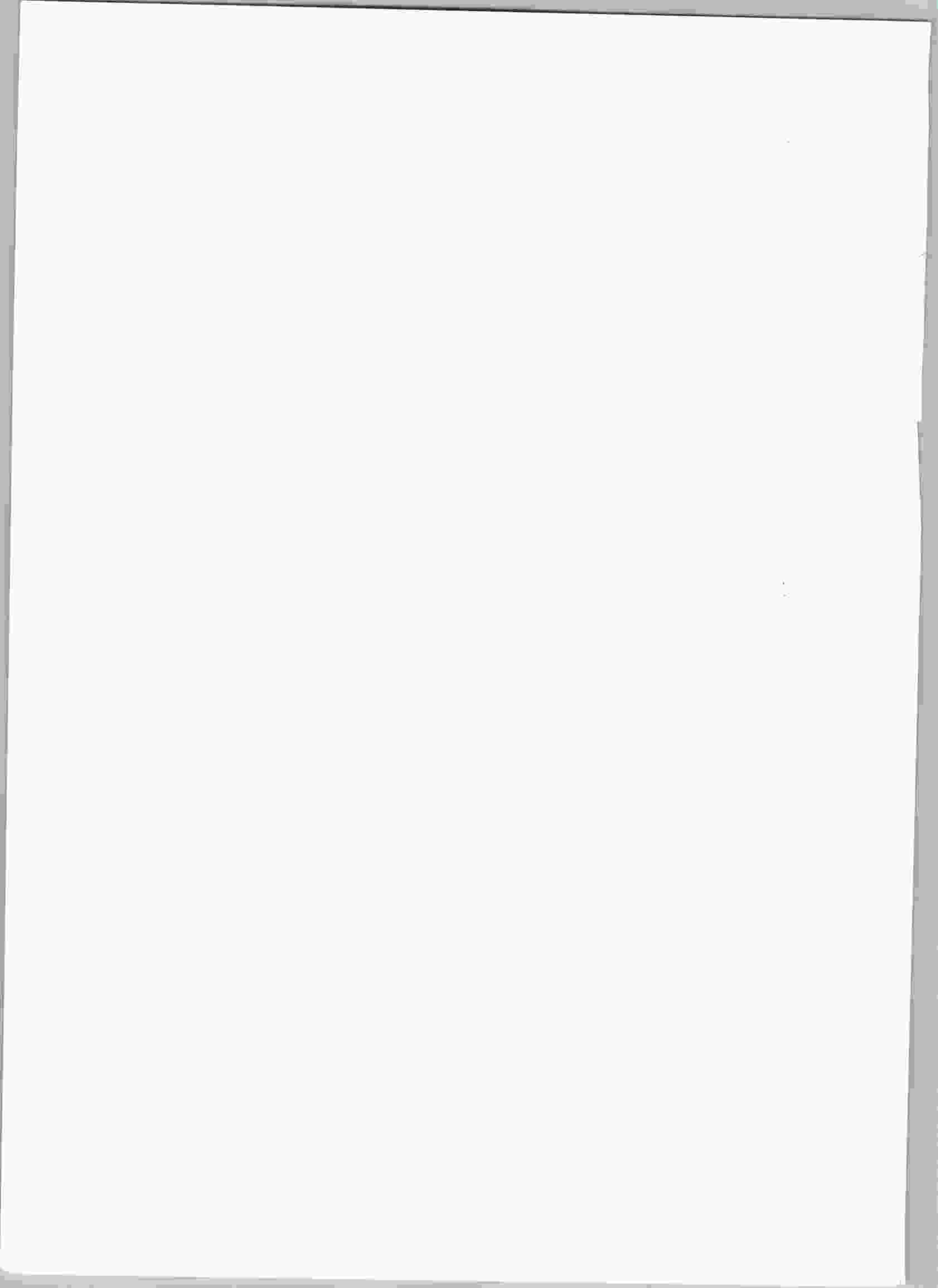
Naklada/Circulation

600 primjeraka/examples

Časopis izlazi jednom godišnje/Annual

Članci iz časopisa *Prinosi* i Prilozi su referirani u sekundarnim časopisima *GERMANIA Anzeiger der Römisch-Germanischen Kommission des Deutschen Archäologischen Instituts, Verlag Philipp von Zabern, Mainz* i *Bulletin de l'Association internationale pour l'étude de la mosaïque -Bibliographie*.
Centre national de la recherche scientifique (CNRS), Paris.

Izdavanje časopisa novčano podupire
MINISTARSTVO ZNANOSTI I TEHNOLOGIJE REPUBLIKE HRVATSKE
HR - 10000 Zagreb, Strossmayerov trg 4

Sadržaj

Contents/Inhaltsverzeichnis

- 5 Akademik Duje Rendić-Miočević (1916-1993.)
Izvorni znanstveni radovi
- 7 KORNELIJA MINICHREITER
Slikana keramika starčevačke kulture iz Pepelane u sjeverozapadnoj Slavoniji
- 23 IVANČICA PAVIŠIĆ
Kasnobrončanodobni nalazi s područja Virovitičko - podravške županije
- 35 JASNA ŠIMIĆ
Nalazišta Daljske grupe u Daljskoj planini - Prilog proučavanju brončanog i starijeg željeznog doba u sjeveroistočnoj Hrvatskoj
- 47 MARIJA BUZOV
Segestika i Siscija - topografija i povijesni razvoj
- 69 ZDENKO BURKOWSKY
Nekropole antičke Siscije
- 81 REMZA KOŠČEVIĆ
Nekoliko primjeraka staklene bižuterije iz rimskog razdoblja
- 93 HERMINE GÖRICKE - LUKIĆ
Skupni nalaz antoninijana Galijenova vremena iz Osijeka
- 103 ŽELJKO TOMIČIĆ
Na tragu Justinijanove rekonkviste. Kasnoantičke utvrde na sjevernom priobalju Hrvatske.
- 117 GORANKA LIPOVAC-VRKLJAN
Prilog "čitanju" nekih od nalaza benediktinske opatijske crkve na Košljunu
- 131 JADRANKA BOLJUNČIĆ i ZDRAVKO MANDIĆ
Antropološka analiza kosturnih ostataka iz srednjovjekovnog groblja Zvonimirovo kod Suhopolja (Hrvatska)
- Akademik Duje Rendić-Miočević (1916-1993.)*
Original scientific papers
- KORNELIJA MINICHREITER*
Bemalte Keramik der Starčevo-Kultur aus Pepelana in Nordwestslawonien
- IVANČICA PAVIŠIĆ*
Spätbronzezeitliche Funde aus dem Areal des Virovitica- und Draulandkomitats
- JASNA ŠIMIĆ*
Fundorte der Daljgruppe in Daljska planina - Ein Beitrag zur Erforschung der Spätbronze - und der älteren Eisenzeit im Nordosten Kroatiens
- MARIJA BUZOV*
SEGESTIKA und SISCIA - Topographie und geschichtliche Entwicklung
- ZDENKO BURKOWSKY*
Die Necropolen der antiken Siscia
- REMZA KOŠČEVIĆ*
Einige Exemplare der Glassbijouterie aus der römischen Epoche
- HERMINE GÖRICKE - LUKIĆ*
Ein Hortfund von Antoniniani aus der Zeit des Kaisers Gallienus in Osijek
- ŽELJKO TOMIČIĆ*
Auf der Spur der Reconquista Iustiniana: spätantike Befestigungsanlagen an der Nordküste Kroatiens.
- GORANKA LIPOVAC-VRKLJAN*
A Contribution to the Interpretation of some of the Benedictine Abbey Church Finds on the Island of Košljun
- JADRANKA BOLJUNČIĆ i ZDRAVKO MANDIĆ*
Eine anthropologische Analyse der Skelettreste aus dem mittelalterlichen Gräberfeld Zvonimirovo bei Suhopolje (Kroatien)

Stručni radovi

- 149 TAJANA SEKELI-IVANČAN
Analiza načina istraživanja srednjovjekovnih lokaliteta sjeverne Hrvatske

Prikazi

- 153 DUNJA GLOGOVIĆ
MAREK GEDL
DIE HALLSTATTEINFLÜSSE AUF DEN POLNISCHEN GEBIETEN IN DER FRÜHEISENZEIT. ZESZYTY NAUKOWE UNIWERSYTETU JAGIELLONSKIEGO CMLXIX, PRACE ARCHEOLOGICZNE, ZESZYT 48. NAKLADEM UNIWERSYTETU JAGIELLONSKIEGO, KRAKOW 1991, 143 STR., 55 SLIKA U TEKSTU, SAŽETAK NA POLJSKOM.
- 154 Marija BUZOVIĆ
DIADORA, sv. 13, Zadar 1991, stranica 384, zajedno s tablama, crtežima, planovima, tlocrtima, fotografijama i kartama.
- 159 Kratice

Professional papers

- TAJANA SEKELI-IVANČAN
The Analysis of the Research Methods of the Middle Age Sites of the Northern Croatia

Book Reviews

Besprechungen und Anzeigen

Abbreviations / Abkürzungen

Nekropole antičke Siscije

Die Necropolen der antiken Siscia

Izvorni znanstveni rad

Antička arheologija

Original scientific paper

Roman archaeology

UDK 904: 726.82 (497.5 Sisak) 652"

Primljeno/Received: 15. 06. 1993.

ZDENKO BURKOWSKY

Muzej Sisak

Arheološka zbirka s numizmatikom

Ulica kralja Tomislava 10

HR - Sisak

Ovaj je rad još jedan prilog proučavanju antičke Siscije. Riječ je o pojedinačnim nalazima grobova i sarkofaga kao i grobnim cjelinama najznačajnijeg antičkog nalazišta u neposrednoj blizini Zagreba.

Budući da se suvremeni grad Sisak nalazi na temeljima antičkoga, vrlo je malo od nalaza ostalo in situ. Značajni nalazi koji nisu mogli ostati in situ jesu nekropole. Ovaj rad počinje historijatom nalaza sarkofaga i grobova, a nastavlja se zaštimim arheološkim istraživanjima nekropola i njihovom tipologizacijom.

Za ovaj rad služio sam se uglavnom podacima i nalazima koji se nalaze u Muzeju u Sisku.

Uvod

Sisak je grad u sjeverozapadnoj Hrvatskoj, bogat arheološkom baštinom. Točnije rečeno, to je najvažnije antičko arheološko nalazište u neposrednoj blizini hrvatske metropole, Zagreba.

Najznačajniji njezin dio pripada antičkim nalazima i nalazištima Siscije.

U dosadašnjim arheološkim radovima koji su obrađivali antičku Sisciju nije se odveć detaljno pisalo o nalazima antičkih nekropola u Sisciji, pa je ovo prilog detaljnijoj obradi spomenute grada.

Antički grad Siscija živio je od 1. do 5. st. po Kr. punom snagom jake urbane sredine. Istodobno izvan gradskih bedema, uz glavne ceste, bila su mjesta mrtvih - nekropole.¹

Prvi nalazi sarkofaga i nekropola od 17. do 20. st.

Polazeći kronološkim redom, s prvim nalazima sarkofaga valja spomenuti one koji se vezuju uz Marsiglieve opise vidljivih ostataka antičke Siscije² i njegova spominjanja 4 sarkofaga: veliki Severilin sarkofag, koji je najstariji poznati s natpisom imena Siscija³ CIL III 3996; donji dio jednog sarkofaga CIL III 3975 i grobne are CIL III 3978 iz sela Odra i grobne ploče iz Galdova.⁴

Početkom prošlog stoljeća kopajući u svom vinogradu u Vojnom (Novom) Sisku bogati trgovac Paul BITROFF otkrio je rimske grobove s bogatim sadržajem.⁵ P. BITROFF je uskoro gradio kuću na obali Kupe u Vojnom (Novom) Sisku (danas Lađarska ulica kbr. 11) i u njezin donji dio ugradio 4 sarkofaga, danas još djelomice vidljivih s ulične strane, jer je nogostup pred kućom bio više puta nasut i uređivan.⁶

1 Sve do 4. st. uglavnom se držalo tog pravila, a onda postupno nastupa anarhija u podizanju grobova i grobnica. Već se u 3. st. javljaju pojedinačne obiteljske grobnice unutar grada. Vidi u A. MÖRSV, *Pannonia supplement band IX*, Stuttgart 1962, 716.

2 Marsigliev plan i opis antičke Siscije objavljen u *Danubius Pannonico - Mysicus*, Hagae 1726, Tom II, tab. 20, 44.

3 "koji nalazimo već kod Laziusa", kako to pišu u slobodnom prijevodu V. Hoffiller-B. Saria u *Antikeu Inschriften aus Jugoslawien*, Heft I, Zagreb, 1938, 238.

4 "dvije prve iz sela Odra četvrt sata od Siska, treća iz Galdova između grada i tvrđave Sisak, pišu V. HOFFILLER-B. SARIA, 238.

5 "...Više se nalazilo u Vojnom Sisku. Ondje je bogati trgovac Paul BITROFF u svom vinogradu otkrio rimske grobove s bogatim sadržajem i dao dalje kopati", pišu V. HOFFILLER-B. SARIA, 238.

6 "...BITROFF je gradio skoro nato u Vojnom Sisku na Kupi kuću (danas obala Trnskog 11) i ugradio natpise u donji dio kuće. U donjem dijelu kriju se danas 4 sarkofaga s natpisima CIL III 3973, 3974, 3981 i 3992, danas još vidljivi. Tkalcic je još 1864. g. mogao očitati. Kasnije je cesta pred kućom bila nasuta, tako da je Mommsen mogao samo gornje redove čitati. "Pišu o tome V. HOFFILLER B. SARIA, 238.

U travnju 1882. otkriven je na zemljištu Tome DUTZMANA sarkofag s natpisom i likovima sa svake strane, a posredovanjem tajnika "Arh. društva Siscia" i muzejskog povjerenika Dragutina JAGIĆA o tome već u srpnju iste godine piše Š. LJUBIĆ.⁷ Sarkofag je nađen u blizini župne crkve, što znači da je pripadao kasnije otkrivenoj skeletnoj nekropoli uz jugoistočni izlaz iz grada.

Iz pisma D. Jagića, tajnika arheološkog društva "Siscia", ravnatelju Š. LJUBIĆU od 10.3.1882. vidi se da je 14.8.1876. nađen sarkofag s 3 kostura⁸ na zemljištu sisačkog župnika Drage KÖNIGA. To je, prema tome, također dio južne nekropole.

Iz izvotka zapisnika "Arheološkog društva Siscia u Sisku", objavljenog u "Obzoru" od 15.3.1878. godine, među ostalima spominju se nalazi izvan "Tiberijeva jarka" uz cestu prema Sirmiumu, dakle radi se o istočnoj nekropoli, i to nalazi novca, uljanica i više od 20 grobova od opeke. Posebno se još navodi jedan paljevinski, keramička urna s pepelom, kostima i prilozima, a iznad crijevovi.

Prilikom gradnje pruge Sisak-Kostajnica po napisu u Obzoru od 9.7.1881. opet se istaklo arheološko društvo "Siscia", koje je prikupilo brojne arheološke predmete.⁹ Dio njih je vjerojatno grobni inventar i posebice 2 žare i jedna žara koja se odmah raspala te grobna jama¹⁰ s lubanjom, kostima i prilozima. To su vjerojatno nalazi grobova koje spominju usput u svojim radovima S.

VRBANović i V. NENADIĆ,¹¹ pogrešno tvrdeći da je riječ o pruzi Sisak-Volinja, a citirajući VHD sv. III, Zagreb, 1881, str. 94-96, gdje o tome nema ni riječi.

U istom tom napisu¹² nešto dalje spominje se nalaz rimskih grobova pri kopanju odvodnog kanala u Novom Sisku, u Petrinjskoj ulici, danas ulica J.J. Strossmayera, dakle dio nekropole na desnoj strani Kupe prema istoku.

To su ranije nađeni navedeni sarkofazi. Toj nekropoli pripada i sarkofag koji spominju pri svojem posjetu Sisku 1888. Kalinka i Swoboda CIL III 10858,¹³ koji se nalazi kao klupa pred kućom u Gundulićevoj ulici.

Dugo je u Austro-Ugarskoj na željezničkoj stanici u Sisku stajao sarkofag koji je pronađen još u prošlom stoljeću. Nestao je dvadesetih godina ovog stoljeća kad je odvezena nadstrešnica nad kolosijecima sisačkog kolodvora u Beograd i tamo postavljena (Sl.1).

O tome pišu sisački kroničari Ferdo HEFELE i Fabijan KOVAČ u svojim zapisima, rukopisi kojih se nalaze u arhivu Kulturno-povijesne zbirke Muzeja Sisak.

O nalazu grobova i groblja u prvoj polovici 20. st. nemamo izvješća sve do 1943. godine kada je prigodom gradnje novog objekta otkriveno 19 skeletnih grobova s grobnom konstrukcijom od opeka.¹⁴

Desetak godina kasnije počinje istraživanje velike nekropole paljevinskog tipa u jugoistočnom dijelu grada i o tada počinje sustavnije istraživanje uglavnom zaštitnim arheološkim iskopavanjima.

7. U *Viestniku Hrvatskoga Arheološkog Društva* br. 3, od 1. srpnja 1882. Š. LJUBIĆ u napisu Sisački nadpis piše: "Ovaj nadpis poslao nam iz Siska naš vrijedni prijatelj g. Drag. Jagić muz. i društ. povjerenik i tajnik. ark. društva "Siscia" po nacrtu g. F. HRIBARA, Prošlog travnja g. Tomo DUTZMAN, sisački građanin, u što se bavio uređivanjem svoga zemljišta nedaleko župne crkve u st. Sisku, srećno se namirio mal ne uz površje tla na sarkofagu iz bijelog mramora, kakovih se malo u Sisku izkopalo ukrašen s nadpisom i basirtili po stranah kako se gori predstavlja. Pokrovca mi nije bilo na mjestu dali podalje, niti u njem šta drugog osim kosti. Do sarkofaga našao se novac Aureliana i Valeriana sada u sbirki "Siscia"... Poznata rodoljubivost g. T. DUTZMANA poklonit će bez dvojbe taj liepi spomenik nar. zem. muzeju, sebi na čast a narodu i znanosti na uhar."

8. U kratkom pismu čiji se original nalazi u arhivi Arheološkog muzeja u Zagrebu pod dokumentacijom "Siscia" piše u prvome dijelu o slanju iskopina željeznice. Njih je društvo prikupilo te godine, a dalje slijedi: "...U škrinji nalaze se i tri kostura nađena u jednom te istom sarkofagu dne 14. kolovoza 1876. na zemljištu velečas. gosp. Drag. Königa, župnika u Sisku..."

9. U napisu stoji: "...Gosp. Jagić o tom obavješćuje ovako ravnateljstvo nar. arheol. muzeja: "Posredovanjem presv. g. Trnskog primio sam od nadzornika željeznice g. Fišera, a stranom i neposredno od poduzetnika Šlenkera slijedeće rimske starine, sve pod opaskom Šlenkerovom izkopano: 2 zemljane žare, 6 većih, 8 manjih zemljanih posudica, 6 grobnih svjetiljaka, dvie mjedene narukvice, 1 mjedenu sponu, 1 srebrnu i 1 staklenu zdjelicu, 2 željezne sjekire, 1 željezni kotlić, 2 željezna kljuea, 28 komada što željeznih, što mjedenedih predmeta i ureša, te preko 50 komada bakrenih i mjedenedih nu sasvim nečitljivih novaca."

10. Dalje u istom napisu slijedi: "Zatim što je najinteresantnije, kraj onog grobišta, gdje su u vašoj prisutnosti težaci onu žaru iskopali, koja se je odma raspala, nađena je bez ikakva budi kumenita budi zidana groba ciela okostnica samo u zemlju zagrnuta, u lubanji koje bila su zabijena dva željezna velika čavla. Na prsijah imala je liepu rimsku fibulu, na rukuh srebrne narukvice, na vratu srebrnu žicu sa amanetom, a oko tiela u sredini razsuta 10 vrlo krasno očuvanih srebrnih novaca, i to slijedećih careva: 1) Julia Augusta, 2) Vespasianus, 3) Trajanus, 4) Faustina, 5) CaesarImper, 6) Antonius Pius, 7) Aurel Commodus, 8) Geta, 9) Julia Mammaca, 10) Severus. Od okostnice mogao sam spasiti samo dva komada lubanje i dolnju vrlo dobro sačuvanu čeljust, koja dokazuje, da je bila žena (valjda ubijena)

mlada, jer nije još imala probijene kutne zube. To su izkopine dobivene od željezničkih graditelja a ima opet neke malenkosti g. Šlenker, koje će mi istom predati. Spomenute u vašoj dopisnici staklene šalice nisam dobio, nu doznao sam, da se nalazi u rukuh inženira baruna Rosenzweiga, koj je čovjek vrlo ugledan i nu te sam uvjeren, da će ju nam i bez čijeg posredovanja predati. (Tako) bje. Hvala mi. Ured."

11. S. Vrbanović, Prilog proučavanju topografije Siscije, Znanstveni skup HAD-a, Varaždin 1978, 198. V. Nenadić, Prilog proučavanju antičke Siscije, Prilozi 3/4 Zagreb 1986/1987, 85.

12. Riječ je o napisu u Obzoru od 9.7.1881. godine, gdje dalje piše: "...Medjutim nam se je u drugom mjestu neočekivano otvorilo novo vrelo starina. Grad Sisak dađe u Novom Sisku u Petrinjskoj ulici praviti malko dublji odvodni kanal, te su radnici tom prigodom nabasali na rimske grobove i našli mnogo razbijenih nu i četiri ciele staklene boce od osobite vrsti, zatim 2 grobne liepe svjetiljke, tirglave Dioskura od zemlje i novac cara Nerve bakreni i tri zemljane posudice, napokon veliku žaru staklenu sa olovnim poklopcem, žalibože razbijenu. Sve te izkopine bile su odma po nepozvanicuh razgrabljene i raznesene, ter je g. gradski načelnik tekar drugo jutro za taj slučaj doznao od nekog g. Blinje pred čijom su kućom te stvari nađene. Moram na veliku hvalu gosp. načelnika priznati, da je odmah (što no je reč bez duše) do mene dotrao, te me o svem obavijestio, te se tako nas dva i g. Milčić predsjednik "Siscie" dadamo u potjeru za starinama, dok jih sve do jednog komada dobismo, te se već u našoj sbirci nalaze, a dragovoljno nam jih dadeše g. Blinja kancelista kod gradskog poglavarstva g. Milhofer mladji i Miho Antolčić iz Novog Siska, koj nam ujedno obeća dragovoljno odpušiti cielo svoje dvorište, za pretraživanje, gdje se nadamo silnu množinu starina naći, a kada ćemo se na kopanje dati, umolit ćemo i vas, da istomu prisustvovati izvolite, pače nam možebit i kojom svoticom u pomoć pretečete od strane muzeja..."

13. "...Veliki sarkofag CIL III 10858 (iz Ephem. epigr. II n. 848) koji je "in aedibus medicae Mlikowsky" sačuvan, nalazi se danas još u istoj kući (Gundulićeva 4, vlasništvo gospođe udovice pukovnika Marića) kao klupa pred kućom upotrebljen, koji su u rujnu 1888. također vidjeli Kalinka i Swoboda", pišu V. Hoffiller i B. Saria, 239.

14. Inventarska knjiga arheoloških nacrtu, planova i skica arheoloških lokaliteta redni br. 1. arheološke zbirke Muzeja Sisak. Naen izradio graditelj Kuznecov. Pribilježio S. Vrbanović.

Sl. 1. / Abb 1.

Nekropola u jugoistočnom dijelu grada

Najveće groblje s paljevinskim ukopima nađeno je pri gradnji fiskulturnog igrališta "Segeste" u jugoistočnom dijelu grada. Zaštitnom arheološkom iskopavanju pristupilo se u ožujku 1954. godine. Do kraja srpnja iste godine, kad završava prva kampanja na ovom lokalitetu, otkopana su 134 groba (Sl. 2).¹⁵

Opis grobova i njihovih sadržaja:

- grob br. 1 - paljevinski, urna uništena. Budući da je prvi, citiram točan datum i mjesto otkapanja, 13.3.1954. na potezu "idući od Ulice kralja Tomislava do željezničke pruge."¹⁵
Prilozi: 6 suznica (lakrimarija), svjetiljka s natpisom (lucerna), ulomci posuda, fibula (kopča), novac.
- grob br. 2 - paljevinski, bez opisa, vjerojatno položen u običnu zemlju.
Prilozi: 2 svjetiljke (lucerne) "bez kljuna za fitilj", 4 čupića, dno metalne šalice, vazica tankih stijenki, ulomak metalnog noža, 6 komada novca.
- grob br. 3 - paljevinski, keramička žara (urna) s dvijema keramičkim posudicama sa svake strane. U žari

su nađene smrvljene kosti pomiješane sa zemljom i pepelom.

grob br. 4 - paljevinski, bez opisa, vjerojatno paljevinska jama.

Prilozi: 2 poklopca od crne i crvene keramike, ulomak posude od crne keramike, grlo jedne posude, 4 suznice, 1 čup, 1 metalni predmet slijepljen garom od paljevine.

grob br. 5 - paljevinski, ulomci žare od crne keramike ukrašeni s pet koncentričnih kružnica pri rubu, u kojoj su bile i smrvljene kosti, ulomak vrčića, vrčić od crvene keramike, dvije svjetiljke, ulomci dviju svjetiljki, ulomci posude, čupić s okrhnutim grlom, vrh koplja, razbijena posuda s nožem, razbijen čup, zubi životinje, čavli.¹⁶

grob br. 6 - paljevinski, vjerojatno jama.¹⁷

Prilozi: staklena bočica okrhnutog grla, 12 komada novca, 1 razbijena boca većeg obima, stakleni embrio?

grob br. 7 - zidani, skeletni, kostur strunuo. Dimenzije groba: d. 2,00 m, š. 0,60 m, v. 0,40 m, čvrsto zidan, položen sjeveroistok-jugozapad. U grobu je nađen čuperak kose, ali u sredini tijela kod kralježnice (Sl. 3).

grob br. 8 - paljevinski, kamena žara (urna) u kojoj su bile smrvljene kosti i bočica, druga izvan urne.

grob br. 9 - paljevinski, grobna konstrukcija zidana od opeke s jakom paljevinom bez priloga.

grob br. 10 - paljevinski, crna keramička urna.

grob br. 11 - paljevinski, keramička urna.

Prilozi: stilus, novac, kuka, čavli, šalica.

grob br. 12 - paljevinski, položen u običnu zemlju.

Prilozi: novac, dio fibule, čavli, metalni dijelovi s mnogo čavala neodređene namjene, ulomci keramike.

grob br. 13 - paljevinski, položen u običnu zemlju.

Prilog: 2 čavla.

grob br. 14 - paljevinski, sačuvana urna.

Prilozi: 3 čupića, lucerna, ulomci lucerne, ulomci posude, čup, pehar, čavao.

grob br. 15 - paljevinski, keramička urna rustične izrade s koncentričnim linijama pri gornjem rubu.

Prilozi: ulomci keramike, 6 lakrimarija izvan urne.

grob br. 16 - paljevinski, crna, glazirana keramička urna.

Prilozi: lucerna, ulomci posude - izvan urne.

grob br. 17 - paljevinski, položen u običnu zemlju.

Prilozi: 2 lucerne.

grob br. 18 - skeletni, grobna konstrukcija od opeke. Bez priloga, grob poremećen i ranije uništen.

grob br. 19 - paljevinski, urna djelomično sačuvana.

Prilozi: dva čupića, tri čavla, bakreni fragmenti.

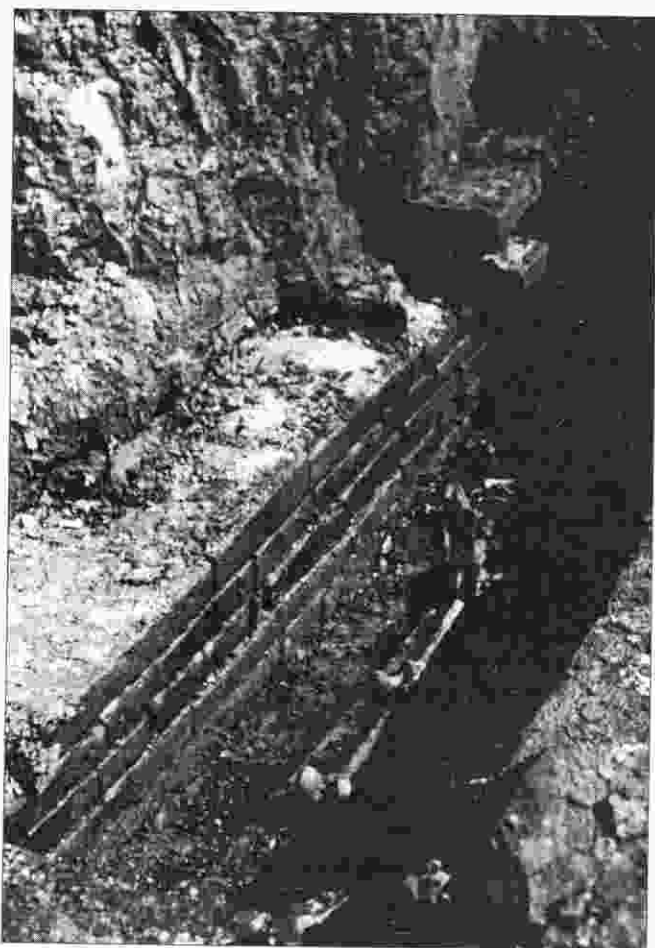
15. Podaci iz Kartica arheoloških lokaliteta, koje je vodio S. Vrbanović za 1954. godinu u Gradskom muzeju Siska.

16. Čavli u paljevini redovita su pojava, primjedba S. Vrbanovića u Karticama arheoloških lokaliteta.

17. Citirano iz Kartica arheoloških lokaliteta, kako napominje S. Vrbanović.

Sl. 2. / Abb. 2.

Sl. 3. / Abb. 3.

- grob br. 20 - paljevinski, keramička urna, pri rubu ornamentirana cik-cak linijom.
Prilozi: čupić, 4 čavla, ulomci dviju posuda, poklopac, 2 bočice urne.
- grob br. 21 - paljevinski, urna sačuvana.
Prilozi: 2 čupa, poklopac, lucerna s ornamentom, fragment neodređene namjene.
- grob br. 22 - paljevinski, crna keramička urna.
Prilozi: 3 bočice, poklopac.
- Izvan urne: 5 većih i 2 mala čavla, lucerna, dio čupa.
- grob br. 23 - paljevinski grob položen u običnu zemlju.
Prilozi: fibula, narukvica, 15 čavala različitih dimenzija, ulomci keramike.
- grob br. 24 - paljevinski.
- grob br. 25 - paljevinski, keramička urna.
Prilozi: 2 čupa, šalice, poklopac.
- grob br. 26 - paljevinski, crvena keramička urna.
Prilozi: 2 komada novca, lucerna, tri čupića, fragmenti keramike.
- grob br. 27 - paljevinski, položen u običnu zemlju.
Prilozi: novac, oštećen čup, narukvica, srebrni prsten, zrno perle od staklene paste.
- grob br. 28 - paljevinski, crna keramička urna.
Prilozi: oštećena lucerna i čup.
- grob br. 29 - paljevinski, položen u običnu zemlju.
Prilozi: šalica s ornamentom, 2 bočice.
- grob br. 30 - paljevinski, položen u običnu zemlju.
Prilozi: kolut od bakra.

- grob br. 31 - paljevinski, urna uništena.
Prilozi: lakrimarij.
- grob br. 32 - paljevinski, keramička urna.
Prilozi: bakrena igla svinuta na jednoj strani i 3 čupića oko urne.
- grob br. 33 - paljevinski, urna uništena. U paljevini koja je bila dislocirana u odnosu na urnu pronađeno je 7 komada novca, jedan komad dobro očuvana srebrnog novca Aleksandra Severa i jedan brončani novac Maksimijana.
- grob br. 34 - paljevinski, urna uništena.
Prilozi: 3 čavla, novac, fragmenti čupića
- grob br. 35 - paljevinski, urna uništena.
Prilozi: velika boca, koštana igla, stilus, novac, fibula većih dimenzija, dio male fibule, igla, bočica s dugačkim vratom, lanac s dvjema karikama, fragment zdjele, 2 čavla.
- grob br. 36 - paljevinski, urna uništena.
Prilozi: fragmenti čupa, 7 lakrimarija, 12 čavala različitih dimenzija, lucerna, zdjelica.
- grob br. 37 - paljevinski, položen u običnu zemlju.
Prilozi: čup, bočica od ljubičastog stakla.
- grob br. 38 - paljevinski, urna uništena.
Prilozi: fragment lucerne, 4 čavla, fragmenti metala.
- grob br. 39 - paljevinski, položen u običnu zemlju.
Prilozi: 2 čupa, dio vaze, dio poklopca, fragmenti lucerne, 1 čavao, ukrasni okrugli predmet od stakla.
- grob br. 40 - paljevinski, položen u običnu zemlju.
Prilog: prsten s gemom oštećenom zbog gorenja.
- grob br. 41 - paljevinski, kamena urna. Poklopac uništen.
Prilozi: 3 čupića, oštećena lucerna, grlo od čupa, ulomci keramike.
- grob br. 42 - paljevinski, urna od pješčenjaka s poklopcem. S istočne i zapadne strane urna je obložena jednom vodoravno položenom opekom. Između urne i opeke prilozi: 2 čupića od crvene pečene keramike, čupić od crne pečene keramike, lucerna. Prilozi u urni: 3 staklene boce, od kojih je jedna ukrašena paralelnim bridovima i ručicom od bronce, lucerna, smolasta materija jantar.
- grob br. 43 - paljevinski, položen u običnu zemlju.
Prilog: dio čupa.
- grob br. 44 - paljevinski, keramička crvena urna dobrim dijelom uništena.
Prilozi: 2 čupa.
- grob br. 45 - paljevinski, urna uništena. Poklopac urne sačuvan. Prilozi: fragment fibule, 3 male bočice, velika boca, plitki pladanj.
- grob br. 46 - paljevinski, crna keramička urna - ukrašena.
Prilozi: ukrašena šalica, dio fibule, vazica.
- grob br. 47 - paljevinski, crna keramička urna.
Prilozi: 2 čupića, lucerna.
- grob br. 48 - paljevinski, crna keramička urna.
Prilozi: lucerna, novac, fragmenti fibule, 2 veća čavla, 1 mali čavao, ulomci keramike, četverouglasta bočica s ručicama. Sve prilično uništeno.
- grob br. 49 - paljevinski, položen u običnu zemlju.
Prilozi: novac, 2 čavla.
- grob br. 50 - paljevinski, crna keramička urna položena u grobnu konstrukciju od opeke.
Prilozi: 3 čupića, ulomak kamena s urezanim slovima VM, čavli.
- grob br. 51 - paljevinski, urna uništena.
Prilozi: lucerna, novac, 4 čavla, fragmenti keramike.
- grob br. 52 - paljevinski, urna razbijena.
Prilozi: lucerna, čavli, fragmenti keramike.
- grob br. 53 - paljevinski, urna razbijena. Prilozi: bočica, čavli, fragmenti keramike.
- grob br. 54 - paljevinski, položen u običnu zemlju.
Prilozi: bočice stradale prilikom gorenja.
- grob br. 55 - paljevinski, kao urna upotrijebljena je amfora. Bez priloga.
- grob br. 56 - paljevinski, urna uništena.
Prilozi: 6 bočica, 2 lucerne.
- grob br. 57 - paljevinski, urna zdrobljena
Prilozi: bočica, čavli, komad željeza neodredene namjene.
- grob br. 58 - paljevinski, grobna konstrukcija od opeke. Bez priloga.
- grob br. 59 - paljevinski, crna keramička urna s poklopcem. Urna položena u grobnu konstrukciju od opeke.
- grob br. 60 - paljevinski, kao urna upotrijebljena je amfora. Prilozi uništeni.
- grob br. 61 - paljevinski, urna uništena.
- grob br. 62 - paljevinski, kao urna upotrijebljena je amfora. Prilozi: 2 čupa, lucerna, novac, lakrimarij, fragmenti keramike, staklena boca kruškastog oblika, 4 čavla.
- grob br. 63 - paljevinski, urna uništena.
Prilozi: 4 komada novca, polovica lijepo oblikovanog predmeta od metala nalik na bocu.
- grob br. 64 - paljevinski, urna uništena.
Prilozi: lucerna, nož, 2 čavla, fragmenti čupića, željezna igla u obliku šila.
- grob br. 65 - paljevinski, urna uništena.
Prilozi: čavao.
- grob br. 66 - paljevinski, urna uništena.
Prilozi: 2 bočice.
- grob br. 67 - paljevinski, urna uništena.
Prilozi: ulomak lakrimarija, 4 čavla, ulomci keramike.
- grob br. 68 - paljevinski, urna djelomično oštećena.
Prilozi: novac, ženska figura od kamena.
- grob br. 69 - paljevinski, položen u običnu zemlju. Bez priloga.
- grob br. 70 - paljevinski, položen u običnu zemlju. Bez priloga.

- grob br. 71 - paljevinski, položen u običnu zemlju.
Prilozi: čupić.
- grob br. 72 - zidani grob. Prazan - kenotaf. Grobna konstrukcija od opeke.
- grob br. 73 - paljevinski, položen u običnu zemlju. Bez priloga.
- grob br. 74 - zidani grob. Prazan - kenotaf. Uništen pri radu.
- grob br. 75 - zidani grob. Prazan - kenotaf. Uništen pri radu.
- grob br. 76 - paljevinski, položen u običnu zemlju.
Prilozi: staklena boca, staklena šalica, 2 oštećene bočice, 7 čavala, ulomci bakrenog predmeta, novac, lucerna, 3 čupića, 2 vaze - jedna jako oštećena.
- grob br. 77 - s grobnom konstrukcijom od opeke. Kostii smrvljene. Uz grob 1 čup.
- grob br. 78 - s grobnom konstrukcijom od opeke. Kostii smrvljene. Bez priloga.
- grob br. 79 - paljevinski, keramička urna.
Prilozi: 3 čupića, 2 čavla, komad željeznog predmeta.
- grob br. 80 - paljevinski, uništen.
- grob br. 81 - paljevinski, položen u običnu zemlju.
Prilozi: fragmenti keramike, čup, šalica.
- grobovi br. 82, 83, 84, - paljevinski, uništeni.
- grob br. 85 - paljevinski, urna uništena.
Prilozi: 2 vazice, 2 čavla, čupić - oštećen, lucerna, ručka čupa, novac, igla.
- grobovi br. 86, 87 - paljevinski, uništeni.
- grob br. 88 - paljevinski, keramička žara dobro sačuvana, malo oštećena, velika paljevina.
Prilozi: 4 čupića, 2 suznice (lakrimarija), izvan groba nađena je šalica s reljefnim ornamentom.
- grobovi od br. 89 do br. 125 - paljevinski, uništeni.
- grobovi od br. 126 do 134 jesu paljevine bez priloga.
- grob br. 134 - paljevinski, jama s priložima: vazica svijetlosive keramike i čupić.

Drugi dio kampanje nastavljen je u rujnu iste godine kad su otkriveni grobovi od 135 do 143. Svi su bili paljevinski, jame, o priložima nema podataka, pa su vjerojatno uništeni.

Pri daljnjim građevinskim radovima 1955. godine na stadionu Segeste otkrivena su 4 paljevinska groba, od kojih su 3 bila bez priloga, a u jednom prilozi: 2 razbijena čupa. "Izvan žarnih grobova, jedan opekrom obzidan umjesto žare, vidjele su se razbacane kosti, što me je ponukalo da pomišljam da su grobovi već prije morali biti opljačkani i uništeni. Tako sam našao izvan groba poklopac od kamena za oveći čup ili amforu i ulomak željezne pločice."¹⁷ Moguće je budući da su nađeni pokraj željezničke pruge, da su grobovi otkriveni pri spomenutoj gradnji željezničke pruge Sisak-Kostajnica u prošlom stoljeću.

U nesustavnom praćenju daljnjih građevinskih radova na stadionu Segeste 1956. godine otkopani su: žarni grob

Sl. 4. / Abb 4.

koji se sastojao iz urne (vjerojatno keramičke), prilog 2 čupića, a izvan groba ulomci lucerne ili posude sa ženskom figurom, žara s priložima u njoj i oko nje, 9 komada rimskog novca, 3 čupića, 2 lucerne; dva groba zidana opekama, jedan uništen a u drugom prilozi: bez žare s kostima, staklena bočica, srebrni novac, 3 lucerne, ženska figura s metalnom ručkom i više sitnijih bakrenih i željeznih predmeta koji su se raspali od korozije, nešto čavala, brončano dugme, brončani novac; 3 paljevinska groba uništena i 1 paljevinski grob, jama s kostima i prilozi: vazica od crne keramike, dno čupića, svjetiljka (lucerna) FORTIS, 2 čavla, novac, pinceta i fibula.

Tijekom 1954., 1955. i 1956. godine, kako se vidi iz navedenog, otkrivena su ovdje 164 groba, a od svega toga dva skeletna ozidana opekrom, a ostalo su bili grobovi paljevinskog tipa. Podjednakog broja bili su nalazi paljevinskih jama i grobova sa žarama. Paljevinske jame upućuju na prvo ranocarsko razdoblje kada se pepeo s ostacima nije skupljao u posudu nego se sipao u jamu zajedno s priložima.¹⁸

18. Jame su mogle biti ovalne i pravokutne, i ako su bile veće, onda je u njoj mrtvac bio spaljen. To pokazuju nalazi čavala i okova koji su gorjeli s ostalim priložima. Naime, pokojnik bi se stavio u drveni sanduk, stavio na lomaču, a okolo grobni prilozi. A. Moesy, o.c., 717.

Slijedećih godina pri završnim građevinskim radovima na stadionu na potezu dalje prema gradu duž Ulice kralja Tomislava, a južno od skeletne nekropole, nađeni su paljevinski grobovi i poneki skeletni, koji su nesustavno registrirani. Kao prilozi spominju se: Hadrijanov novac, šalica, čupovi, a uz skeletne razbijeni ostaci kame-
na od sarkofaga.

Od paljevinskih grobova s urnama većina je žara od keramike, od kojih je dosta uništeno, a samo ih je pet kamenih s poklopcima. Spomenute su bile ograđene ciglom, a prilozi su bili i u žari i pokraj nje (Sl. 4).

Keramičke žare najčešće su od sivocrne gline, a nekoliko ih je od prepečene crvene (Sl. 5). Dosta ih je zdrobljeno pod težinom opeka kojima su bile ograđene. Najčešći prilozi nađeni u grobovima ili pokraj njih¹⁹: suznice, svjetiljke, trbušasti čupovi, vrčevi, plitice, nešto rjeđe narukvice, prstenje, fibule, perle od ogrlice, stilusi i nožići. Nalazi novca vrlo su rijetki, samo nekoliko Aleksandra Severa i Maksimijana (za potonjeg možda iznenađuje, jer se po svim nalazima može pretpostaviti da je ovo nekropola ranocarskog razdoblja, ali i mogućnost dugog razdoblja pokapanja).

Kosturna nekropola u istočnom dijelu grada

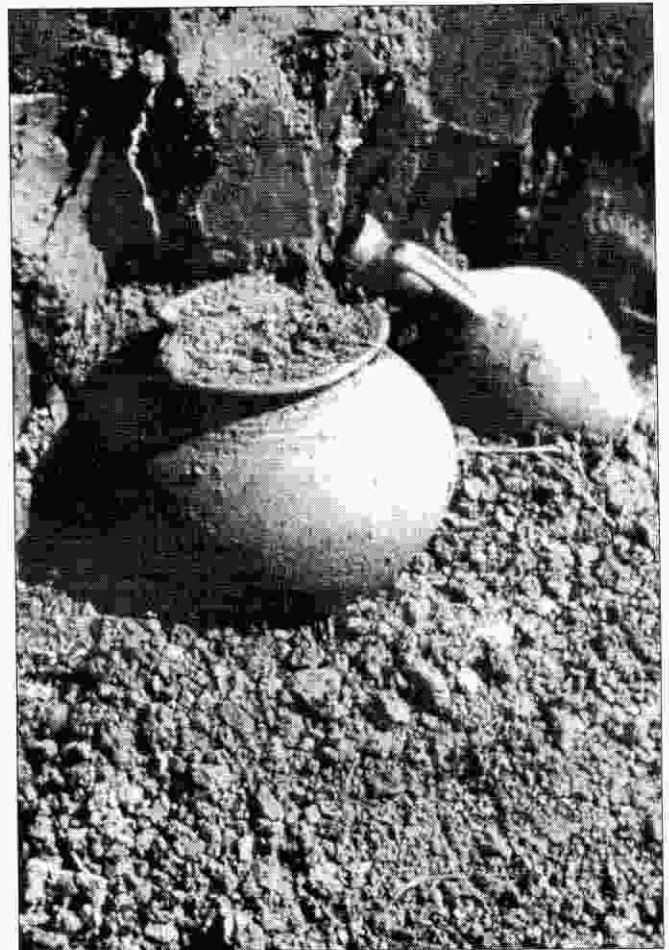
Veća nekropola skeletnih ukopa otkrivena je početkom 1954.²⁰ u istočnom dijelu grada odmah iza opkopa antičke Siscije na tadašnjem Trgu Josipa Broza, a slijedećih godina nešto dalje u Ulici kralja Tomislava.

Na spomenutom lokalitetu otkopano je 47 skeletnih grobova. Većinom su građeni od opeka, s ravnim krovom, pokriveni ciglom ili crijepom i na sljeme.

U većini slučajeva stanje kostura bilo je vrlo loše, kosti su strunule, a grobovi su bili puni zemlje.

Zbog nađene keramike, poput cijelih čupova, i ulomaka, zdjela, grla od amfora, ulomaka drški, kalupa za lucerne te novca Gordijana III. (238-244) izvan grobova, odnosno ispod nivoa spomenutih grobova, valja pretpostaviti da je ranije ovdje bilo mjesto za odlaganje otpada.

Ovdje je pronađeno nekoliko kamenih i dva olovna sarkofaga, a mogli bi se datirati u III. st.²¹ Sarkofazi su bili bez poklopca, osim dvaju, od kojeg je jedan samo mali ulomak.²²

Sl. 5. / Abb 5.

Jedan sarkofag ima natpisno polje bez natpisa facitirano i uokvireno i sa svake strane polja u nišama s figurom atisa ili genija (Sl. 6). Ostali su sarkofazi glatki i bez natpisa (Sl. 7).

Tijekom 1955. uz cestu u Ulici kralja Tomislava odmah nedaleko od već otkrivenih sarkofaga otkopana su dva sarkofaga vrlo rustična. Godine 1957. nađena su još 3 kamena sarkofaga i jedan zidani kosturni. U grobovima je bilo relativno malo priloga, a pri iskopavanju nisu sustavno registrirani nego mjestimice. Spominju se: narukvice sa zmijskom glavom, dijelici fibula, loše sačuvan novac, metalni predmeti, ulomci keramike, čavli, metalni ulomci, zrna od perla, stilus, prsten s kristogramom.

Uobičajen oblik kosturnih grobova od opeka jest: dvije do tri cigle poredane po dužini, po jedna s gornje i donje strane širine i odozgo poklopljeni ciglom ili crijepom (Sl. 8).

Najčešći su grobovi ravnog krova, rijetko je krov na sljeme. Grobovi su nađeni u nizu bočno jedan pokraj drugog, a i jedan na drugome (Sl. 9).

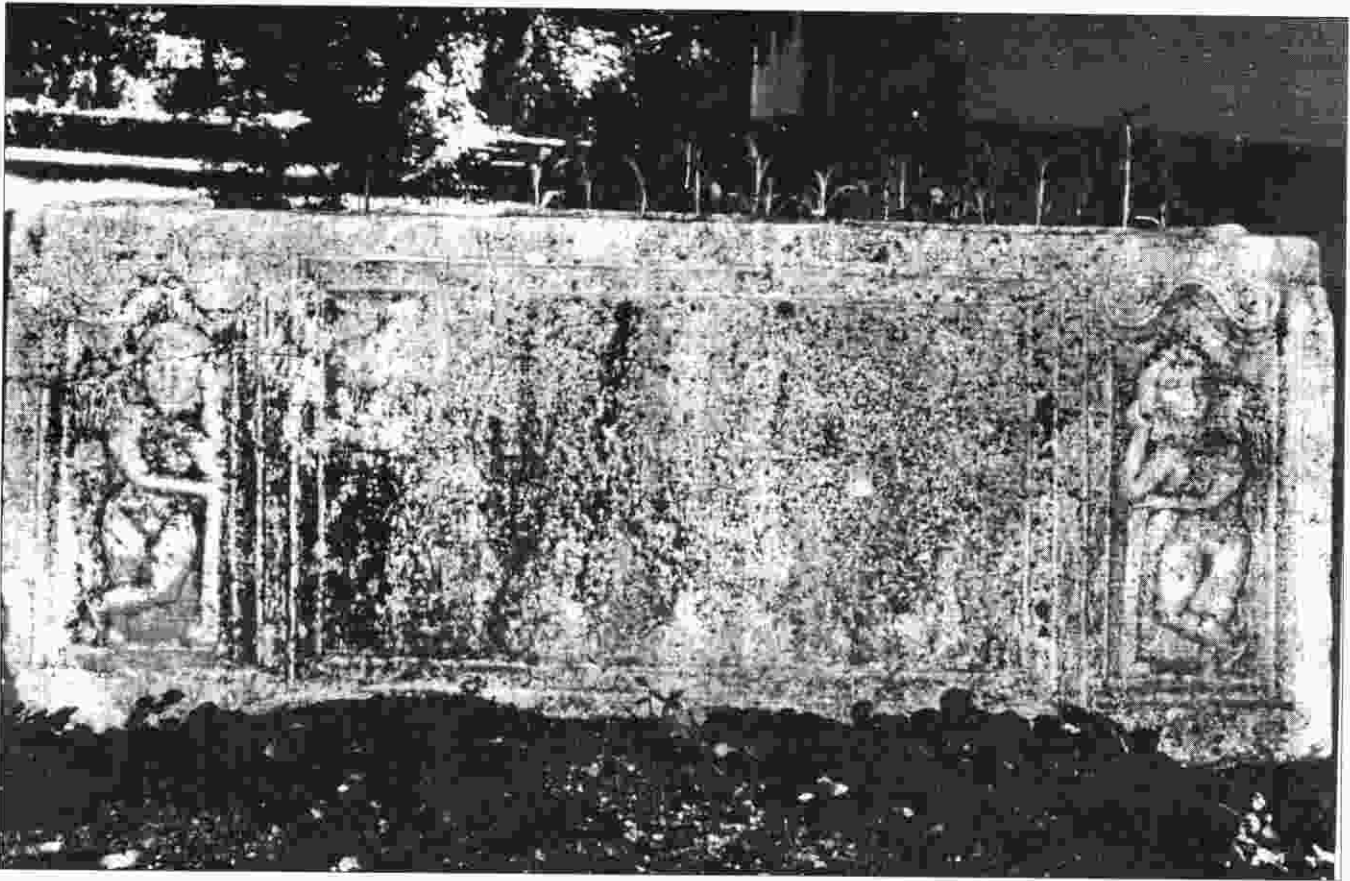
U 1957. nedaleko od ove nekropole u Ulici kralja Tomislava otkriven je ali i uništen bez dokumentacije skeletni grob s priložima: novac, crna perla i zlatni prsten (koji je naknadno otkupljen). Na mjestu skeletnog groblja

19. U grobu su se uglavnom stavljali predmeti votivnog karaktera i oni koje je pokojnik upotrebljavao, neupotrebljive stvari ili lošija roba. Česta u i zrcala, što dokazuje vjerovanje u njihovu čarobnu moć. A. Mocsy, o.c., 718.

20. U vrlo nepovoljnim vremenskim uvjetima (snijeg i velika hladnoća) provodilo se ovo zaštitno arheološko istraživanje. To se zaključuje iz opisa u Karticama arheoloških lokaliteta.

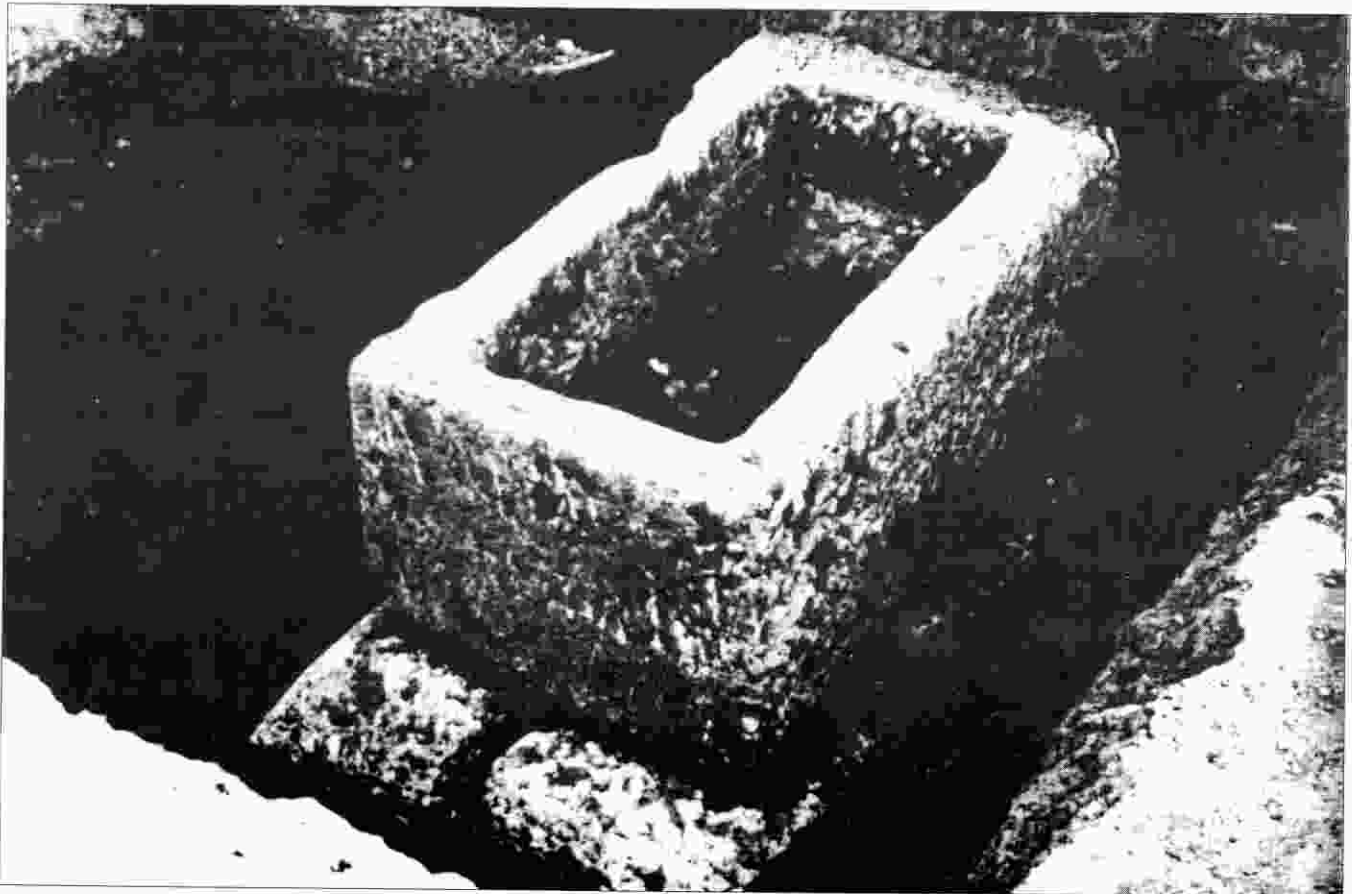
21. U Panoniji su oblik polaganja u sarkofag donijeli istočnjaci polovicom 2. st. Sarkofag je oponašao oblik kuće s poklopcem kao krovom, a po široj je strani natpisno polje i sa strane u nišama stojeća dva genija, anđjela ili atis figure. A. Mocsy, o.c., 719.720.

22. Podaci nađeni u Karticama arheoloških lokaliteta iz 1954. godine.

Sl. 6. / Abb 6. ↑

↓ Sl. 7. / Abb 7.

Sl. 8. / Abb 8. ↑

↓ Sl. 9. / Abb 9.

nađen je još jedan skeletni grob s priložima: mala brončana svjetiljka, ulomci željeza, stakla i keramike.

Iz svega opisanog može se zaključiti da je veći dio zidanih grobova pripadao groblju ranokršćanske zajednice ali 4. stoljeća, na što upućuje nalaz prstena s kristogramom. Isto tako dokaz tomu da je nekropola mogla nastati poslije 313. godine, otkako je kršćanstvo priznato, a ne progonjeno, njezina je blizina gotovo uza sam prilaz istočnim vratima.²³

Nekropole miješanog tipa ukopa

Na sjevernoj strani grada odmah do siscijanskih bedema na prostoru danas zvanom Zeleni brijeg (koji omeđuje Ulica Pavleka Miškine s južne strane, Ulica braće Čulig sa zapadne, Ulica 22. lipnja s istočne i Klaoničku sa sjeverne na površini od oko 5 hektara, nađeni su paljevinski i skeletni grobovi.

U sjeveroistočnom dijelu tog područja uz trag rimske ceste, koji je nađen ovdje na tri mjesta, iskopano je više grobova od opeka skeletnog ukopa. Ovi su grobovi većim dijelom uništeni pri radu, a u jednom je kao prilog bila ranokršćanska svjetiljka s kristogramom, što znači da bismo ih datirali u 4. st. Ovdje valja spomenuti još nalaz dvaju grobova unutar bedema na križanju Frankopanske ulice i Lovrićeve (IV. ulica): prvi je imao uz skelet fibulu i dva komada novca, dok je drugi bio uništen.

Sjeverno od ovog poteza, u krugu tvornice Herbos, nađeno je desetak paljevina, koje su uništeni paljevinski grobovi: kasnije se pri zaštitnim arheološkim radovima otkrilo još šest paljevina i jedan obzidani paljevinski grob s priložima: suznica, čup i strigilis. Treći kompleks nekropola otkriven je u tzv. Novom Sisku, preko Kupe nasuprot Sisciji. Počinje iza Starog mosta cestom prema Petrinji, danas Ulica J. J. Strossmayera, kuda je vjerojatno išla južna rimska cesta prema Glini i Topuskom. Južno od (Ulice J. J. Strossmayera) današnje ceste za Petrinju, Ulicom Franje Ogulinca i nešto dalje Gundulićevo ulicom, na vrtnim površinama pri obradi zemlje i građevnim radovima pronađeni su grobovi od opeka i sarkofazi. Grobovi paljevinskog tipa bili su nalazi paljevinskih jama, obzidani žbukom s ponegdje keramičkim ostacima urne i ulomcima stakla i keramike, komadima olova i bronce kao i priložima. Sačuvana je jedna kamena urna obložena ciglama i jedna cijela keramička. U Gundulićevoj ulici pronađene su zidane grobnice kosturnog tipa ukopa. Jedna od njih bila je ožbukana bojenom žbukom: sve su pri radu uništene.

U jednom kosturnog grobu prilozi su bili staklena boca s ručkama i staklena vaza te novac.

Ovdje su ranije pronađeni već spomenuti sarkofazi, od kojih su neki poslužili kao klupe, kopanje ili uzidani u kuće. Primjeri su još i danas vidljivi u privatnim

kućama. Sačuvan je jedan manji kameni sarkofag, vjerojatno dječji, s poklopcem i natpisnim poljem (sl. 10). Uz to su pronađeni oveci i mali fragmenti kamenih sarkofaga. Osim ove nekropole pojedinačno su nađene grobne cjeline u Novom Sisku, i to na području zvanom Pogorelec, poluotoku koji čini meandar Kupe, žarni grobovi, a sjeverno od petrinjske ceste prema Kupi paljevinske jame i žarni grobovi obloženi ciglom, negdje s urnom, negdje bez urni, ali s priložima: čupići, bočice od tamnog jantara, staklene bočice s dvjema ručkama, svjetiljke, ulomci stakla i zrna perli.

LITERATURA

- V. HOFFMILLER-B. Saria, *Antikeu-Inschfitten aus Jugoslawien*, Heft I, Zagreb 1938.
A. MOCSY, *Pannonia supplement band IX*, Stuttgart 1962.
V. NENADIĆ, *Prilog proučavanju antičke Siscije*, Prilozi 3/4, Zagreb, 1986/1987.
Š. LIUBIĆ, *Sisački nadpis*, VHAD br. 3, 1982.
S. VRBANOVIC, *Prilog proučavanju topografije Siscije*, Znanstveni skup HAD-a, Varaždin 1978.

Zusammenfassung

In Siscia wurden die Toten, wie in den meisten Städten des römischen Kaiserreichs, auf zwei Arten bestattet: der Leichnam wurde entweder verbrannt (Brandbestattung) oder in eine Grabstätte gelegt (Skelettbestattung).

In frühkaiserlicher Zeit wurden die Toten verbrannt und die Asche wurde in Brandgräber gelegt, oder in Urnen (aus Stein oder häufiger aus Ton), die mit Ziegeln ummauert waren oder in ein aus Ziegelsteinen gemauertes Grab ohne Urne. Eine vollständige Nekropole dieser Art mit zahlreichen Gräbern wurde südöstlich der Stadt auf dem heutigen Sportplatz (Segesta) entdeckt. Sie nimmt eine Fläche von ungefähr 9 ha ein.

Ein Gräberfeld dieser Art wurde an der in Richtung Nordwest (nach Andautonia und ferner) gelegenen römischen Strasse gefunden, ein weiteres auch an der in Richtung Südwesten führenden Strasse (nach Petrinja, Topusko und ferner).

Hier mischen sich die Brandgräber mit Skelettgräbern. In den Brandgräbern sowie in den Urnen oder um sie herum wurden in meisten Fällen Beigaben gefunden: Leuchten (lucernae), grössere und kleinere Krüge, Tränengefäße (lacrimariae), Schalen, seltener auch Armbänder, Fingerringe, Fibeln, Schreibgerät (stilus), kleine Messer, Kettenperlen, Geld, Schaber (strigilis). Die Steinurnen mit Deckel sind vorwiegend aus Sandstein und sie wurden mit Ziegeln ummauert. Die Keramikurnen sind vorwiegend aus grauschwarzem, einige aus rotgebranntem Ton.

Die grösste Nekropole mit Skelettgräbern aus dem 3. Jh. und später wurde im Südosten der Stadt gefunden, gleich hinter dem Mauerwerk und der Schanze (als niedrigeres

23. Marsiglijev plan antičke Siscije, vidi bilješku 2.

Gelände erkennbar). Hier wurden mehrere Steinsarkophage gefunden, nebst einem aus Blei, sowie die ziegelgemauerten Gräber. Diese Gräber wurden meistens mit flachen Ziegelsteinen oder mit Dachsteinen ausgelegt, selten weisen sie einen Deckelfirst auf. Es waren Reihengräber, gefunden wurden aber auch ein Grab über dem anderen. Die meisten gehörten vermutlich der Nekropole der frühchristlichen Gemeinde aus dem 4. Jh. an, worauf die gefundenen Beigaben hinweisen (Ring und Öllampe mit Christogramm) sowie die grosse Stadtnähe (fast am östlichen Stadttor); dies bedeutet, dass Christen ohne jegliche Furcht vor Verfolgungen ihre Toten bestattet hatten.

Eine Konzentration von Sarkophagen und gemauerten Grabstätten ist an und südlich der heutigen Strasse nach Petrinja bemerkbar, insbesondere in der Gundulićstrasse.

Die steinernen Sarkophage sind vorwiegend einfache Steinsärge ohne Inschriftenfeld, meist ohne Deckel oder mit fragmentarem Deckelfirst. Zwei enthalten ein Inschriftenfeld: Auf einem sind seitlich vom Inschriftenfeld reliefartig dargestellte Engel oder Genien. Der andere ist ein Kindersarkophag mit einem profilierten Inschriftenfeld und einer Inschrift.

Ein grosser Teil der Grabarchitektur wurde entweder bei Bau- oder Landarbeiten auseinandergetragen oder in Bürgerhäuser eingebaut; einige Sarkophage dienen auch als Futtertröge oder Bänke.

Abschliessend sei noch gesagt, dass diese Arbeit aufgrund von Daten und Material verfasst wurde, die in den letzten vierzig Jahren eingesammelt wurden und im Stadtmuseum Sisak aufbewahrt werden. Vom grössten Nutzen haben sich die Kartothek der archäologischen Fundstellen bis 1960 und das Archivalische Buch der Zeichnungen, Skizzen und Fundstellenpläne des Stadtmuseums Sisak erwiesen, die vom Archäologen Stjepan Vrbanović geführt werden.

Übersetzung
Branka OHNJEĆ

